

Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) murreaineistoja kaakkoismurteiden ja karjalan kielen näkökulmasta (kotus.fi)

Suomen murrekirjan äänitteet

<https://kotus.fi/sanakirjat/suomen-murteiden-sanakirja/murreaanitteita/suomen-murrekirjan-aa-nitteet/>

Äänitteet sisältyvät *Suomen murrekirjaan* (2013), ja ne on valittu Suomen kielen nauhoitearkiston kokoelmista.

Suomen murrekirja. Toimittaneet Erkki Lyytikäinen, Jorma Rekunen ja Jaakko Yli-Paavola. Gaudeamus. 2013.

Suomen murrekirjan kaakkoismurteiden ääninäytteistä on laadittu erillinen liite.

Suomen kielen näytteitä -sarja

<https://kotus.fi/sanakirjat/suomen-murteiden-sanakirja/murreaanitteita/suomen-kielen-naytteita-sarja/#muutnaytteet>

Kotimaisten kielten (tutkimus)keskus julkaisi *Suomen kielen näytteitä* (SKN) -sarjaa vuosina 1978–2000. Yhteensä ilmestyi 50 kirjasta, joissa jokaisessa on litteroituna noin kaksi tuntia murretta. Ääniaineisto on ladattavissa omalle laitteelle. Kaakkoismurteita kirjasarjassa edustavat Kurkijoki, Lappee, Rautu, Savitaipale ja Sortavala, joista kolmesta ensimmäisestä on kuunneltavissa noin kahden tunnin näyte kahdelta puhujalta. Savitaipaleen ja Sortavalan näytteet ovat viiden minuutin mittaisia.

Suomen murrealueet -kokoelma

<https://kotus.fi/sanakirjat/suomen-murteiden-sanakirja/murreaanitteita/suomen-murrealueet-kokoelma/>

Suomen murrealueet -kokoelma sisältää lyhyitä ääni- ja tekstinäytteitä suomen murteista. Näytteet on poimittu Suomen kielen nauhoitearkiston äänitteistä. Kokoelma on koottu osana *Suomen murteiden morfologinen digitaaliarkisto* -hanketta (2002–2005). Murrenäytteet on järjestetty murrealueittain, ja ääninäytteiden yhteydessä on luettavissa litteraatit. Kaakkoismurteista näytteet ovat Lappeen, Raudun, Savitaipaleen ja Sortavalan murteista.

Sananparsikokoelma

https://kaino.kotus.fi/korpus/sp/meta/sp_coll_rdf.xml

Kotuksen sähköinen sananparsikokoelma sisältää valikoiman suomalaisia sananparsia, joita ylioppilaskunnat keräyttivät eri pitäjien murteista 1930-luvulla. Alkuperäisiä kokoelmia säilytetään Kotimaisten kielten keskuksessa Suomen murteiden sana-arkistossa. Käsien kirjoitettuja lippuja on yhteensä yli 1,4 miljoonaa, ja ne on tallennettu pitäjittäin ja kerääjittäin. Verkossa sananparsia on saatavana 24 pitäjästä, joista kaakkoismurteita edustavat Kivennavan ja Kurkijoen sananparsikokoelmat. Molemmissa on runsaat 3 000 tietuetta.

Suomen kielen nauhoitearkisto (SKNA)

<https://kotus.fi/kotus/kieliaineistot/suomen-kielen-nauhoitearkisto/>

Vuonna 1959 perustetun nauhoitearkiston tavoitteeksi asetettiin keskimäärin 30 nauhoitetun kokoaminen jokaisesta suomenkielisestä pitäjästä. Vanhat kansanmurteet olivat nopeasti katoamassa, ja siksi nauhoitearkiston ensimmäiseksi suureksi tehtäväksi tuli murteiden tallennus. Haastateltavat eli kielenoppaat etsittiin eri paikkakunnilta kyselemällä, ja kielenoppaina suositettiin vanhoja, paikkakunnalla syntyneitä ja ikänsä asuneita ihmisiä. Vuonna 2024 Suomen kielen nauhoitearkisto lisättiin Unescon Maailman muisti -ohjelman Suomen kansalliseen rekisteriin.

Nauhoitearkiston kokoelmatietokanta: <https://kaino.kotus.fi/naark/>

Tietokannasta voi tehdä hakuja mm. murrealueen, pitäjän/kunnan, puhujan sukunimen, sukupuolen ja puhujan syntymävuosikymmenen mukaan.

Kaakkoismurteiden murrealuekoodit ovat 8a–8d.

8a Varsinaiset kaakkoismurteet (valtaosa kaakkoismurteista)

8b Inkerin suomalaismurteet

8c Lappeenrannan seudun välimurteet

(Lappeenranta, Lauritsala, Lemi, Savitaipale, Taipalsaari)

8d Sortavalan seudun välimurteet

(Harlu, Impilahti, Korpiselkä, Sortavala, Sortavalan mlk., Uukuniemi)

ESIMERKKIHAKU

Haetaan Metsäpirtin murteen nauhoitteet.

Valitaan murrealueeksi **8a Varsinaiset kaakkoismurteet** ja avautuvasta pitäjäluettelosta **Metsäpirtti**.

Paina **Hae**.

Metsäpirtin aineisto tulostuu taulukkoon.

Signum-numero on nauhoitteen tunnus. Samalta puhujalta voi olla useampia nauhoitteita.

Kokoelma

☒ Kielitieteellinen
 ☐ Kulttuurihistoriallinen

Kieli

Kieliryhmä

1. suomi

Kieli

Alue

Murrealue

8a Varsinaiset kaakkoismurteet

Kunta/Pitäjä

Lavansaari

Lumivaara

Luumäki

Metsäpirtti

Miehkikala

Muolaa

Kielenopas (puhuja)

Sukunimi

Sukupuoli

☐ mies
 ☐ nainen
 ☒ kaikki

Syntymävuosikymmen:

–

–

Tallennuksen tiedot

Tallennusaika

–

–

Digitoitu

☐ on
 ☐ ei
 ☒ kaikki

Litteroitu

☐ on
 ☐ ei
 ☒ kaikki

Asiasana

Suomen kielen nauhoitearkiston kokoelmatietokanta

Tarkempiin tietoihin pääsee signum-numerosta.

Signum	Kieli	Alue		Kielenopas		Käyttö- rajoitus
		Murrealue	Pitäjä	Sukupuoli	Synt.vsk.	
1600:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
1601:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
1602:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
1936:2	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1880	vapaa
1937:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1880	vapaa
1938:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1890	vapaa
1939:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1890	vapaa
2047:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
2047:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
2048:2	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
2048:2	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
2104:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1880	vapaa
2105:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1880	vapaa
3689:2	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
3936:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1880	vapaa
3954:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
3955:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1880	vapaa
6830:2	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti			rajoitettu
6832:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen		rajoitettu
8700:2	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
8702:3	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
8703:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
8707:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	nainen	1890	vapaa
8719:1	suomi (murteet)	8a Varsinaiset kaakkoismurteet	Metsäpirtti	mies	1890	vapaa

Nauhoitearkiston sivuille

Signum-numerosta pääsee nauhoitteen tarkempiin tietoihin, joista käyvät ilmi mm. haastattelun nimi, kotikylä, syntymävuosikymmen, tallennusaika ja haastattelijan nimi. Kielenoppaiden tietojen näkymistä hakutuloksissa on rajoitettu henkilösuojausyistä. Puhujan nimi ja syntymäpaikka näytetään, jos hänen syntymästään on kulunut 100 vuotta eikä tallenteeseen liity käyttörajoituksia.

Nauhoitearkiston aineistoista noin 80 % on käytettävissä digitaalisessa muodossa (digitointityö valmistuu vuoden 2026 loppuun mennessä). Suurin osa digitaalisessa muodossa olevista aineistoista on vapaasti käytettävissä. Vaikka aineisto on kerätty ensisijaisesti akateemista kielitieteellistä tutkimusta ja opetusta varten, sitä voidaan hyödyntää myös muussa tieteellisessä ja yleishyödyllisessä toiminnassa, esimerkiksi sukututkimuksessa tai murre- ja kotiseutuharrastuksessa. Nauhoitearkisto palvelee myös haastateltujen henkilöiden jälkeläisiä.

Kotimaisten kielten keskuksen tiloissa ei ole mahdollisuutta nauhoitteiden kuunteluun. Sen vuoksi äänitteistä toimitetaan käyttäjille digitaalisia kopioita. Aineistotilaus tehdään täyttämällä lomake, joka toimitetaan sähköpostitse osoitteeseen arkisto@kotas.fi. Lisätietoja voi tiedustella samasta osoitteesta. Äänitteet toimitetaan ensisijaisesti mp3-tiedostoina tiedostonjakopalvelun kautta. Toimitus verkon kautta on asiakkaalle ilmainen. Ilmaisen toimituksen rajana on 10 nauhoitetta tilaajaa kohti.

Nauhoitearkiston käytösäännöt, tilausohjeet ja tilauslomake (pdf-muodossa):

<https://kotas.fi/kotas/kieliaineistot/kieliaineistojen-kaytto/>

Suomen murteiden sanakirja (SMS)

<https://kaino.kotus.fi/sms/>

Suomen murteiden sanakirja (SMS) kuvaa kattavasti kaikkien suomen kielen murteiden sanastoa. Runsaat levikkikartat ja esimerkit elävästä puheesta havainnollistavat sanojen maantieteellistä levikkiä, merkityksiä sekä käyttöä. Verkkomuotoisessa sanakirjassa voi tehdä monenlaisia hakuja. Tällä hetkellä (marraskuussa 2025) verkossa on aakkosväli *a–nysäveitsi*. Sanakirjaan julkaistaan vuosittain uusia sana-artikkeleita. (Viimeisin päivitys on 10.10.2025.)

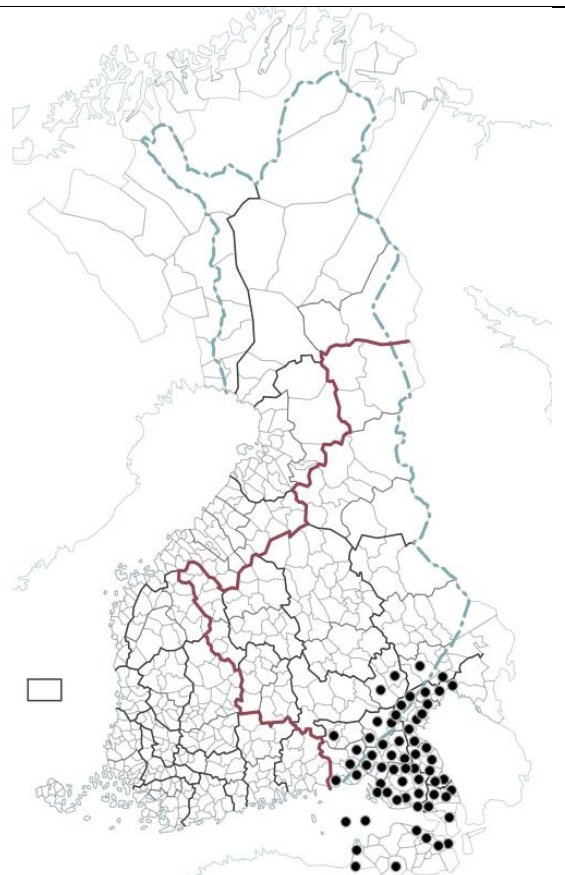
ESIMERKKIHAKU

Haetaan sanaa ”kohvi”.

Kohvi-sanan käyttöesimerkeistä selviää, kuinka antrealaiset ovat käyttäneet markkinoilla:

Mis pöyvväs ol' kohvii, ni määntii siihe kohvil.

Uudellakirkolla taas on ollut käytössä sananparsi *kohvi kuuman, tyttö nuoren*.

Sanan *kohvi* maantieteellinen levikki.

Jos kiinnostus Kotimaisten kielten keskuksen **muutakin kieliaineistoja** kohtaan heräsi, niistä voi lukea kootusti täältä:

<https://kotus.fi/kotus/kieliaineistot/kieliaineistot-kootusti/>

Kotuksen verkossa käytettävissä olevien kieliaineistojen linkit löytyvät täältä:

<https://kotus.fi/kotus/kieliaineistot/aineistot-verkossa/>

Karjalan kieli Kotuksessa

Tietopaketti karjalan kielestä:

<https://kutus.fi/kutus/kielet-ja-kielipolitiikka/vahemmistokielet/karjalan-kieli/>

Karjalan kielen aineistoja verkossa:

<https://kutus.fi/kutus/kieliaineistot/aineistot-verkossa/#s%C3%A4hk%C3%B6iset-suk>

Karjalan kielen sanakirja (KKS)

<https://kaino.kutus.fi/kks/>

Karjalan kielen sanakirja on murre-sanakirja, joka ilmestyi verkossa vuonna 2009. Siinä ovat edustettuina lähes kaikki varsinaiskarjalan - vienankarjalan ja eteläkarjalan - ja livvinkarjalan eli aunuksenkarjalan murteet. Lyydiläismurteita ei sanakirjassa ole mukana. Selitekielenä sanakirjassa on suomi.

Rajakarjalaismurteiden äänitteet

<https://kutus.fi/sanakirjat/suomen-murteiden-sanakirja/murreaanitteita/tavvel-kielel-rajakarjalais-murteiden-naytteet/>

Äänitteet sisältyvät teokseen *Tävvel kielel* (2024), ja ne on valittu Suomen kielen nauhoitearkiston Raja-Karjalan murretallenteista.

Henna Massinen, Marjatta Palander ja Vesa Koivisto 2024: *Tävvel kielel. Raja-Karjalan murrelukemisto*. Karjalan Sivistysseura.

Murrelukemisto sisältää runsaat 17 tuntia litteroitua eli kirjoitettua murretta Ilomantsin itäkylistä, Korpiselästä, Suistamolta, Impilahdelta, Suojärveltä ja Salmista. Kielimuodoltaan ne edustavat etelä- ja livvinkarjalaa, joihin on vaihtelevassa määrin sekoittunut suomen itämurteiden aineksia. Haastateltavia on 38 ja mp3-muotoisia näytekatkelmia yhteensä 264. Näytteet on ryhmitelty pitäjittäin ja puhujittain.